

11 EU-landen besluiten: vanaf 2020 moet alle wetenschappelijke literatuur gratis beschikbaar zijn

Het is niets minder dan een revolutie. Vanaf 2020 mogen wetenschappers met belastinggeld betaald onderzoek niet meer publiceren in wetenschappelijk tijdschriften die abonnementsgeld rekenen. Onderzoekers, maar ook huisartsen, patiënten, ziekenhuizen en bedrijven die geen peperdure abonnementen op de vakliteratuur kunnen betalen, moeten publiek betaald onderzoek dan gratis kunnen inzien.

advertentie

Dat maken de onderzoeksfinanciers uit elf Europese landen, waaronder Nederland, vandaag bekend. In het 'Plan S', zoals de nieuwe regel heet, mogen wetenschappers alleen nog maar 'open access' publiceren, in tijdschriften die hun inhoud vrij beschikbaar stellen, na een eenmalige bijdrage aan de redactie- en uitgeefkosten.

Na een overgangstermijn van twee jaar zijn zelfs wetenschappelijke toptijdschriften als Science, Nature en Cell uit den boze, als die hun uitgeefmodel niet veranderen. Die bieden wetenschappers al wel de mogelijkheid om hun onderzoeksverslagen 'uit te kopen' en gratis online beschikbaar te stellen. Maar de bladen rekenen daarvoor te veel en vragen intussen nog steeds abonnementsgeld, constateren de EU-landen. 'Dit

Masterclass NieuweZorg

Bekijk [hier](#) het programma 2019.

zogeneten hybride model was bedoeld als overgangssituatie. Maar we zien dat de uitgevers erin blijven hangen. Dat willen we doorbreken', zegt voorzitter Stan Gielen van de Haagse onderzoeksfinancier NWO.

Bekijk [hier](#) het programma 2019.

HOE WERKT OPEN ACCESS?

HUIDIG SYSTEEM

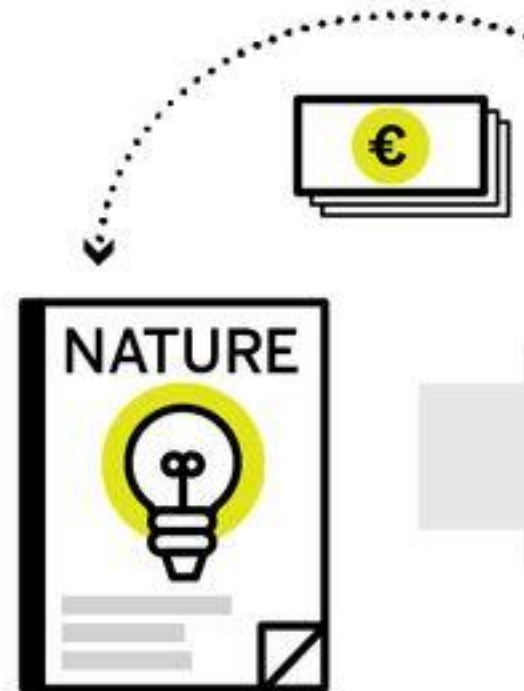

1

Een wetenschapper doet een bevinding

2

Deze wordt gepubliceerd in een wetenschappelijk tijdschrift

'OPEN ACCESS'

Masterclass NieuweZorg

Bekijk [hier](#) het programma 2019.

Om de macht van de tijdschriften te breken, willen de EU-landen ook de manier waarop ze wetenschap beoordelen omgooien. Nu worden wetenschappers nog gewogen aan de hand van de vakbladen waarin ze staan, en het aantal keren dat anderen hun werk citeren. Dat moet anders, zegt Gielen. ‘We willen niet zozeer meer kijken in welk blad je publiceert, maar wát je publiceert.’ Hoe dat precies moet, wordt naar verwachting pas volgend jaar bekend.

De nieuwe regels gaan op termijn ook gelden voor wetenschappelijke boeken. Dat is vooral aan de orde in de alfa- en gammawetenschap, waar wetenschappelijk werk vaak bestaat uit monografieën.

Betaalmuur

Onderzoekers of gewone burgers die een wetenschappelijk artikel opzoeken op internet, stuiten nu nog regelmatig op een betaalmuur. In Nederland alleen al betalen universiteiten jaarlijks ruim 40 miljoen euro aan abonnementsgeld om de vakbladen in te mogen zien. Dat staat haaks op het open karakter van de wetenschap, vindt de politiek al jaren. ‘De uitgevers mogen een eerlijk bedrag krijgen voor de dienst die ze verlenen’, schrijven de financiers. ‘Maar wetenschap hoort niet te worden opgesloten achter betaalmuren.’

Na jaren getouwtrek zetten de financiers, verenigd in Science Europe, nu grof geschut in. ‘Er is in de huidige digitale wereld geen enkele goede reden om welk op abonnementen gebaseerd zakenmodel dan ook te handhaven’, schrijft de koepel in een verklaring waar de irritatie en

Masterclass NieuweZorg

Bekijk [hier](#) het programma 2019.

frustratie vanaf druipen. ‘We vinden dat de beslissende stap naar open access en de volledige eliminatie van de betaalmuren in de wetenschap nu gezet moet worden.’

Was getekend: Nederland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Zweden, Noorwegen, Oostenrijk, Zwitserland, Italië, Polen, Slovenië en Luxemburg. De rest van de EU-lidstaten ‘staat achter de verklaring’, zegt Gielen, maar is om uiteenlopende redenen nog niet zo ver om de wetenschap in het gareel te dwingen.

De Portugees Carlos Moedas was als Europees commissaris voor Onderzoek, Wetenschap en Innovatie nauw betrokken bij de voortgang van ‘Plan S’. Foto AFP

Aardverschuiving

Gielen verwacht dat het Europese initiatief een wereldwijde aardverschuiving teweeg zal brengen. Dat denken ook door de Volkskrant benaderde wetenschappers. ‘Als de EU dit in gezamenlijkheid gaat zeggen: alles moet online, dan is het over en uit voor de betaalde bladen’, zegt molecuulair-geneticus en oud-KNAW-president Hans Clevers.

De uitgevers zelf zien dat anders: het Europese plan ‘zou de keuzevrijheid van auteurs’ inperken, en dat zal ‘de overgang naar volledige open access juist vertragen’, mailt de brancheorganisatie voor wetenschapsuitgevers STM in een eerste reactie.

‘Wij voorzien in een dienst waaraan behoefte is. Anders zouden wetenschappers niet zo graag bij ons publiceren’, zegt woordvoerder Tom

Masterclass NieuweZorg

Bekijk [hier](#) het programma 2019.

Rennes van Elsevier, aan de telefoon vanuit New York. ‘Als je vindt dat informatie gratis moet zijn: ga naar Wikipedia.’

Bekijk [hier](#) het programma 2019.

DE LANGE WEG NAAR GRATIS V

Masterclass NieuweZorg

Bekijk [hier](#) het programma 2019.

